

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Koulukuraattorin työ ja vanhempien käsitykset koulun sosiaalityöstä

Mattila, Sini

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Koulukuraattorin työ ja vanhempien käsitykset koulun sosiaalityöstä

Sini Mattila
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2013

Sini Mattila

Koulukuraattorin työ ja vanhempien käsitykset koulun sosiaalityöstä

Vuosi 2013 Sivumäärä 39

Opinnäytetyössä tutkittiin, mitkä ovat vanhempien käsitykset koulukuraattorin työstä ja mitä vanhemmat odottavat koulukuraattorilta. Kiinnostus aiheeseen nousi siitä, että työskentelen koulunkäyntiavustajana Pornaisten Yhtenäiskoulussa. Koulumaailmassa tapahtuu koko ajan asioita, joista saamme kuulla median kautta, minkä vuoksi aihe on hyvin ajankohtainen. Tulevaisuuden Suomessa lapset ja nuoret ovat voimavara, josta tulee pitää mahdollisimman hyvää huolta. Siksi tulevina vuosina on entistä paremmin vaalittava lasten ja nuorten hyvinvointia. Koululla on suuri rooli osana lasten ja nuorten kasvuympäristöä, sillä on myös merkittävä vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kouluissa on tehty sosiaalityötä jo pitkään, ja sen kasvavasta tarpeesta puhutaan jatkuvasti.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin haastatteleamalla Pornaisten Yhtenäiskoulun oppilaiden vanhempia. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastateltavia vanhempia oli kuusi kappaletta. Haastattelun avulla kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Analyysin avulla esille nousi kolme luokkaa: koulukuraattori vanhempien näkökulmasta, tulevaisuuden onnet ja huolet sekä sosionomin virka koulussa.

Tutkimustulosten mukaan vanhemmat eivät tiedä koulukuraattorin perustehtävää tarpeeksi hyvin. Vanhempien mielestä koulukuraattorin rooliin kuuluu olla vanhempien tuki, ylläpitää työrauhaa, selvittää riitatilanteita, tukea opettajia työssään, tukea oppilasta koulunkäynnissä ja olla hänen tukihenkilönsä ja olla yhteistyökumppani niin kodin kuin oppilaankin kanssa. Koulukuraattorin hyvistä ominaisuuksista vanhempien mielestä tärkeimpiä ovat ammatillisuus ja hyvä osaaminen. Vanhempia huolettavat kunnan säästäminen ja häiriköivät oppilaat. Vanhempien mielestä töitä koulussa riittää, joten sosionomin virka kouluun olisi perusteltua. Sosionomin viralla voitaisiin saada myös jo olemassa olevan koulukuraattorin työmäärää pienemmäksi.

Opinnäytetyö vastasi oleellisesti tutkimuskysymyksiin. Työllä saatiin olennaisesti vanhempien mielipiteet esille. Toivon, että Pornaisten Yhtenäiskoulu hyötyy tutkimuksesta ja voi näin kehittää toimintaansa oppilashuollon ja koulukuraattorin työn osalta paremmaksi.

Asiasanat: koulukuraattorit, koulu, laadullinen tutkimus, oppilashuolto, vanhemmat

Sini Mattila

The parents' perceptions of the school social worker's work and what parents expect of the school social worker

Year	2013	Pages	39
------	------	-------	----

I became interested in the topic, since I work as a school assistant in Pornainen comprehensive school. All the time in the school world things happen and we hear about them through the media. That is why the topic is very topical. In Finland, the future of children and young people are a resource, which should be taken very good care of. Therefore, in the coming years it is important to pay attention to children's and young people's well-being. The school has a large role to play as part of the children's life. The environment has a significant impact on children's well-being. The schools have been doing social work for a long time, and the growing need is constantly discussed.

The data was collected by interviewing six parents of the pupils from Pornainen Yhtenäiskoulu. The Interviews were based on themes. Data was analyzed by using data-driven content analysis. The analysis was based on three classes; school social worker from the perspective of the parents, positive things and worries about the future of social services, as well as officials of the school.

The results showed that parents did not know what the school social worker did at school. They think that the school social worker's role was to support the parents, provide the pupils with safe learning environment, to find out the cases of dispute, to support teachers in their work, to support the pupils in school and be their mentor, and cooperate with the parents and pupils. The parents thought that the Schools social most important qualities included professionalism and know-how. They were worried about the municipal savings and disruptive pupils. The parents felt that there was so much work to do in the school that the social services office for the school would be justified. Social services post would be useful so that the existing school social worker's workload could be smaller.

The research questions were responded substantially. The work gathered opinions from the parents. I hope that the municipality of Pornainen will benefit from the thesis and can develop the activities in student welfare and in the schools social work.

Keywords: school social workers, school, qualitative research, student welfare, parents

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Työn tausta ja tarkoitus.....	7
3	Syrjäytymisen ehkäisy.....	8
4	Lapsen ja nuoren kasvu ja kehitys.....	9
	4.1 Lapsuus.....	10
	4.2 Nuoruus.....	11
5	Koulukuraattorin työn historiaa.....	13
6	Koulukuraattorin työ.....	14
	6.1 Koulukuraattorin työ lainsäädännön näkökulmasta.....	16
	6.2 Kasvun edistäminen ja varhainen tuki.....	19
	6.3 Vanhemmuuden tukeminen.....	19
	6.4 Koulukiusaamisen ehkäisy.....	20
	6.4.1 KiVa Koulu.....	21
7	Tutkimuksen toteutus.....	22
	7.1 Tutkimusaineiston keruu.....	23
	7.1.1 Pornaisten Yhtenäiskoulu.....	24
	7.2 Tutkimusaineiston analyysi.....	25
	7.3 Tutkimuksen tulokset.....	27
	7.3.1 Koulukuraattori vanhempien näkökulmasta.....	27
	7.3.2 Tulevaisuuden kehittämishaasteet.....	29
	7.3.3 Sosionomin virka koulussa.....	29
	7.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	30
8	Pohdinta ja johtopäätökset.....	31
	Liitteet.....	36

1 Johdanto

Tulevaisuuden Suomessa lapset ja nuoret ovat voimavara, josta tulee pitää mahdollisimman hyvää huolta. Siksi tulevina vuosina on entistä paremmin vaalittava lasten ja nuorten hyvinvointia. Koululla on suuri rooli osana lasten ja nuorten kasvuympäristöä, sillä on myös merkittävä vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kouluissa on tehty sosiaalityötä jo pitkään, ja sen kasvavasta tarpeesta puhutaan jatkuvasti.

Saamme koko ajan kuulla uusista ongelmista koulumaailmassa. Tämän vuoksi aiheeni on hyvin ajankohtainen. Väisänen (27.9.2012) Helsingin Sanomissa olleen artikkelin mukaan koululaiset ovat yhä levottomampia. Vantaalla kahdeksanvuotiaan lapsen pahoinpidelyä neljää opettajaa ammattiliitot ovat peloissaan opettajien puolesta. Nykypäivänä opettajat joutuvat yhä useammin kiusaamisen ja väkivallan kohteeksi, puhumattakaan lapsista. Artikkelin mukaan on hälyttävää, että nykypäivänä yhä useampi nuori käyttäytyy uhkaavasti.

Lasten ja nuorten häiritsevistä käyttäytymisistä koulussa on muitakin hälyttäviä esimerkkejä. Laajaa huomiota saanut uutinen opettajan potkuista Alppilan koulussa on herättänyt kiivaan keskustelun peruskoulujen työrauhasta. Väisänen (13.4.2013) kertoo, että kyse on tapauksesta, jossa Alppilan koulun opettaja poisti oppilaan selästä työntämällä ruokalasta oppilaan puhuttua rumasti tälle. Opettajan saatua potkut asian takia koulujen kurinpitokeskustelu sai alkunsa Suomessa. Näistä aiheista poikii myös oma kiinnostukseni koulumaailmaan ja sen hälyttäviin ongelmiin. Mielestäni on erittäin väärin, että oppilaiden annetaan käyttäytyä häiritsevästi vain, koska meillä ei ole keinoja torjua sitä.

Koulukuraattorin työ on sosiaalityötä koulussa ja koulusosiaalityötä on tehty jo pitkään Suomessa. Suomalaisen peruskouluikäisen yksi tärkeimmistä tukipilareista on koulu. Jotta koulusosiaalityö olisi koululle mahdollisuus, sen tulisi olla osaavaa, ammatillista, uudistumiskykyistä ja olemaan ajan tasalla.

Oma kiinnostukseni aiheeseen nousee myös siitä, että olen tällä hetkellä töissä koulunkäyntiavustajana Pornaisten Yhtenäiskoulussa. Näen, kuulen ja keskustelen päivittäin koulumaailman hyvistä puolista ja parannettavista ominaisuuksista. Haaveenani on työskennellä valmistumiseni jälkeen koulukuraattorina.

2 Työn tausta ja tarkoitus

Tutkimuskysymykseni ovat:

- mitkä ovat vanhempien mielipiteet ja käsitykset koulukuraattorin työstä?
- tulisiko vanhempien mielestä koulumaailmassa olla enemmän sosiaalityön ammattilaisia työskentelemässä?

Tahdon työni avulla pohtia, kuinka tukea lapsia ja nuoria paremmin koulussa. Onko resursseja kenties tarpeeksi vai tarvitaanko niitä lisää? Myös vanhemmuuden, lain, lastensuojelun, nuoren kasvun ja kehityksen, syrjäytymisen ehkäisyn ja oppilashuollon näkökulmat ovat tärkeitä. Tahdon työssäni kertoa, mitä koulukuraattorin työnkuvaan kuuluu nykypäivänä. Tutkin, mitkä ovat vanhempien käsitykset koulukuraattorin työstä ja mitä vanhemmat odottavat koulukuraattorilta.

Aikaisemmissa tutkimuksissa omaa aihettani sivutaan läheltä. Ahtolan (2012) väitöskirjan mukaan oppilashuollossa keskitytään väärin asioihin. Suomalaisessa peruskoulussa ei oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi hyödynnetä riittävästi kaikkia toimintamahdollisuuksia. Oppilashuollon tulisi keskittyä enemmän ennaltaehkäisevään työhön ja siihen, mitä koulussa toimivat aikuiset voisivat tehdä koko ikäluokan hyväksi.

Myös Sariola (2010) on tutkinut opinnäytetyössään vanhempien käsityksiä ja toiveita koulukuraattorin työstä. Sariolan tarkoituksena oli tutkia koulukuraattorin roolia oppilaan tukijana ja sitä kautta löytää vanhempien näkemyksiä oppilaiden tuesta. Hän tutki myös kuraattorin roolia sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden luojana. Sariolan (2010) mukaan tulokset kertoivat, että vanhemmat mieltävät koulukuraattorin tärkeimmäksi tehtäväksi kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen. Vanhemmat halusivat koulukuraattorin olevan vahvasti läsnä, tavoitettavissa ja opettajan tukena. Hänen mukaansa koulukuraattorin roolia tulisi vieläkin vahvistaa sekä pohtia, mikä hänen roolinsa koulumaailmassa on. Sariolan (2010) tutkimus sijoittui Tuusulan Jokelan alueen alakouluihin.

Jääskeläinen (2004) on tutkinut työssään sosiaalityön haasteita koulussa. Tutkimusmenetelmänään hän on käyttänyt kriittisten tapahtumien menetelmää ja haastatellut kahdeksaa Helsingissä toimivaa koulukuraattoria. Jääskeläinen (2004) toteaa, että yhtä koulukuraattoria kohden olevat oppilasmäärät ovat liian suuria, mikä varmasti

pätee nykyäänkin. Työmenetelmillä, asenteilla ja verkostoitumalla voi vaikuttaa työssä onnistumiseen.

Myös Ahosen (2010) tutkimus sivuaa omaa aihettani. Hänen työnsä tehtävänä ja tavoitteena oli selvittää vanhempien kokemuksia peruskoulun oppilashuollosta ja kodin ja koulun yhteistyöstä. Hän selvitti laadullisella tutkimuksella vanhempien mielipiteitä. Esille nousivat koulukiusaaminen ja siihen puuttuminen sekä vanhempien ja opettajien kohtaamisen ongelmat. Ahonen (2010) selvitti, mitä vanhemmille tarkoitti hyvä koulu ja esiin tuli turvallisuus, auttaminen, avustaminen ja yksilön huomioiminen.

3 Syrjäytymisen ehkäisy

Lahtisen (2011, 203) mukaan Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa syrjäytyminen on nimetty keskeisimmäksi sisäisen turvallisuutemme uhaksi vuonna 2008. Syrjäytymistä aiheuttavia tekijöitä ovat muun muassa työttömyys, toimeentulo-ongelmat, heikko koulutustaso, osallistumattomuus yhteiskunnan toimintaan, ongelmien kasautuminen, päihteet, rikollisuus ja mielenterveysongelmat sekä ongelmat sosiaalisissa suhteissa. Syrjäytyminen on yhteiskunnalle kallista. Lahtinen (2011, 204) kertoo, että laskelmien mukaan yksi syrjäytynyt henkilö maksaa yhteiskunnalle noin miljoona euroa. Hän lisää myös, että peruskoulun käyneistä nuorista noin 25 000 elää yhteiskunnan tavoittamattomissa. Nämä nuoret eivät käy töissä, eivät opiskele eivätkä ole työttöminä, perhevapaalla tai varusmiespalvelussa.

Opetus- ja kulttuuritoimi on Lahtisen (2011, 204) mukaan jakanut useita miljoonia syrjäytymisen ehkäisyyn, muun muassa ehkäisevään nuorisotyöhön sekä käynnistänyt sitä koskevia hankkeita. Perusopetusta on kuvattu yhdeksi tärkeimmäksi vaikuttajaksi syrjäytymisen ehkäisyssä. Koska syrjäytyminen on hyvin kallista sekä yksilölle tuhoisaa, opetussuunnitelmassa on Lahtisen (2011, 204) mukaan syytä ottaa erilliseksi tavoitteeksi syrjäytymisen ehkäiseminen. Jotta nuori ei syrjäytyisi peruskoulun jälkeen, on hänelle taattava toiseen asteen koulutus. Juuri tämän vuoksi oppilaanohjaukseen ja sen resursseihin tulee kiinnittää huomiota. Oppilaanohjauksella voidaan tarkoittaa nimenomaan oppilashuollon toimintaa. Lahtisen (2011, 204) mukaan oppilaille tulisi pystyä antamaan valmiudet löytää oma paikkansa toisen asteen opinnoissa.

Lahtinen (2011, 205) toivoo, että oppilashuoltolainsäädäntöä uudistettaisiin, jotta syrjäytymisen ehkäisyyn ei vain puututtaisi erilaisten hankkeiden kautta, vaan myös

oppilashuollon roolia selkeytettäisiin. Opetuksen järjestäjän tulisi tehdä enemmän myös yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on Lahtisen (2011, 205) mukaan tavoittaa nuoret, jotka ovat tuen tarpeessa. Tällöin nuoret, jotka eivät ole peruskoulun jälkeen saaneet opiskelupaikkaa, voisivat peruskoulusta etsivälle nuorisotyölle luovutettujen tietojen avulla saada tarvittavaa tukea elämäänsä.

Lahtisen (2011, 206) mukaan nuorisolaki määrittää, että kunnissa tulee olla nuorille tarkoitettu ohjaus- ja palveluverkosto. Tämä verkosto voi olla myös usean eri kunnan yhteinen. Verkostossa voi olla mukana esimerkiksi opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotoimi, työhallinto ja poliisihallinto. Yhteistyökumppaneita voi olla esimerkiksi seurakunta. Verkoston tehtävänä on nuorten kasvu- ja elinoloja koskevien tietojen kokoaminen, nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamisen ja vaikuttavuuden edistäminen sekä nuorten palvelujen järjestämiseen liittyvien tietojen vaihdon sujuvuuden edistäminen.

Wallin (2011, 27) kertoo, että syrjäytymisen näkökulmasta peruskouluiän ja nuoruuden elämänvaiheet ovat riskialtista aikaa. Kun koulu onnistuu perustehtävässään, se kerryttää ja jakaa hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa niin varhaiskasvatuksessa kuin korkeakouluissa. Koulujärjestelmän onnistumiseen perustehtävässä vaikuttaa hyvin paljon koulusosiaalityö ja nimenomaan koulukuraattorin työ. Wallin (2011, 28) lisää myös, että koulussa toimivan hyvinvointitiimin, johon oletetaan kuuluvan viisi asiantuntijaa (rehtori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, psykologi ja koulukuraattori) ylläpidon vuosikustannukset ovat noin viidesosa yhden syrjäytyneen nuoren tukitoimenpiteistä koituvista menoista.

Koska syrjäytyminen on niin kallista yhteiskunnalle ja samalla tuhoisaa yksilölle, joka tässä tapauksessa on peruskoulun oppilas, siihen tulisi mielestäni kiinnittää enemmän huomiota nimenomaan oppilashuollon ja koulukuraattorin työn näkökulmasta. Koska peruskoulu on yksi tärkeimmistä vaikuttajista syrjäytymisen ehkäisyyn, tämä aihe kytkeytyy hyvin tutkimukseeni.

4 Lapsen ja nuoren kasvu ja kehitys

Varhaisten vuosien aikana tapahtuu paljon nopeita muutoksia lapsen elämässä. Bandura (2002, 16) pohtii ihmisen kehitystä elämänkaaren näkökulmasta ja siihen vaikut-

tavia tekijöitä. Erilaiset peräkkäiset elämäntapahtumat vaikuttavat ja antavat suuntaa suurin osin elämäntapahtumien suuntaan. Moniin näistä sisältyy iän määrittämiä sosiaalisia vaikutteita, jotka syntyvät perheessä, koulussa ja muussa ympäristössä vallitsevien toimintatapahtumien puitteissa.

Koulukuraattorin tulee mielestäni olla perehtynyt lapsuuden ja nuoruuden moniin vaiheisiin ja käänteisiin. Tällöin hän pystyy myös tukemaan ja auttamaan lasta tai nuorta kokonaisvaltaisesti. Wallin (2011, 153) kertoo, että nykypäivän työelämä ja sen haasteet edellyttävät työntekijältä asiantuntijuutta. Asiantuntijuus on ammatillisuuden, identiteetin, osaamisen, luovuuden ja kasvun koko ajan kehittyvä prosessi.

4.1 Lapsuus

Wilenius (2002, 17) kertoo lapsuuden olevan hyvin arvokas elämänvaihe. Ennen lapsen kehitystä on ymmärretty hyvin huonosti, mutta käsitys ymmärtämisestä on tänä päivänäkin mielestäni heikkoa. Kertooko lasten ja nuorten pahoinvointi kasvattajien ymmärtämättömyydestä heitä kohtaan? Myös Wilenius (2002, 17) sanoo, että yhteiskunta on sokeutunut paitsi yksilöllisten lasten myös eri-ikäisten lasten erilaisuudelle.

Wileniuksen (2002, 18) mukaan lapsi on psykofyysinen kokonaisuus, joka kehittyy ruumiillisesti serebrovertikaalissa suunnassa. Lapsen pää on aluksi suhteellisesti kehittynein ruumiinosana, ja muun ruumiin kehitys ja hallinta etenee päästä alaruumiin suuntaan. Myös lapsen tajunta toimii kokonaisuutena eri tavalla kuin aikuisen. Aikuisen tajunnassa aistiminen ja mielikuvituksen ja ajattelun toiminnot ovat eriytyneet toisistaan. Lapsen keskeinen tajunnan toiminto on aistiminen. Tämä kertoo, että lapsi on hyvin herkkä ympäristölleen ja hyvin suojaan sen suhteen.

Wileniuksen (2002, 20) mukaan lapsen kasvu ensimmäisinä elinvuosina on ympäristönmuodostusta. Vaikuttavin lapsen ympäristö ovat ehdottomasti muut ihmiset: miten he puhuvat, käyttäytyvät, suhtautuvat toisiinsa ja lapseen. Sen lisäksi, että lapsi pyrkii tiedottomasti jäljittelemään ympäristöään, lapsen tajunta ottaa avoimesti vastaan ympäristön vaikutelmia. Aistimuksen jäljiltä lapselle kehittyy mielikuvia ja näistä mielikuvista muodostuvat muistot. Muistojen kautta myös ymmärrys karttuu. Wilenius (2002, 23) pitää tärkeänä myös lapsen luovaa mielikuvitusta, joka kehkeytyy lapsen leikeissä. Leikissä lapsi kehittää juuri niitä voimia, joille myöhempi oppiminen ja

työ rakentuvat; sitoutumista toimintaan, toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja toisten huomioon ottamista.

Wilenius (2002, 22) esittää luonnonympäristön olevan lapselle kehittävin kasvupaikka. Siellä muun muassa keskittymiskyvyn perustat ovat hyvät. Wilenius vertaa näitä lapsia pääasiassa sisätiloissa kasvaviin tarhalapsiin. Niin kutsutuille tarhalapsille ominaista on riehuminen ja meluaminen ja koko ajan pitäisi tapahtua jotakin.

Wilenius (2002, 25) kertoo, että kokoavasti voidaan todeta lapsen tiedollisen oppimisen varhaislapsuudesta keskilapsuuteen tapahtuvan parhaiten elävien mielikuvien avulla. Mielikuvat elävät lapsen tajunnassa ja voivat myöhemmin muuntua käsitteiksi, kun tajunta on kypsä käsitteelliseen ajatteluun. Oppiminen lähtee elämyksestä, ilmiöiden ihmettelystä ja etenee ilmiöiden myötäelämiseen ja ymmärtämiseen.

Wileniuksen (2002, 32) mukaan lapsi on ensimmäisinä elinvuosinaan epäitsenäinen, avuton ja riippuvainen aikuisesta. Hän tahattomasti jäljittelee lähellä olevan aikuisen liikkeitä, puhetta ja muuta käyttäytymistä. Koulukypsyyden tullen, kun lapsen oma sisäinen elämä voimistuu, tahaton ja tiedoton jäljittely muuttuu tietoisemmaksi esikuvan seuraamiseksi. Noin yhdeksännestä ikävuodesta lähtien lapsi alkaa ottaa aikuisen kriittistä etäisyyttä. Hän alkaa nähdä ja etsiä aikuisen esityksessä, pukeutumisessa ja käyttäytymisessä virheitä. Toisaalta kuitenkin lapsi haluaa vielä nojata ja hakea turvaa aikuisesta. Läheinen ja turvallinen aikuinen on lapselle esikuva, joka ohjaa lapsen moraalista muodostumista.

4.2 Nuoruus

Aalbergin ja Siimeksen (1999, 55) mukaan nuoruus sijoittuu ikävuosien 12-22 väliin. Nuoruusiässä persoonallisuusrakenteet järjestyvät uudelleen ja vakiintuvat. Nuoren psyykinen kehitys on voimakasta kehittymistä ja samanaikaista psyykkisten toimintojen taantumista. Tämän taantumisen myötä lapsuusajan toiveet, niiden onnistumiset ja epäonnistumiset sekä lapsuuden traumat tulevat uudelleen mielen työstettäväksi.

Aalbergin ja Siimeksen (1999, 55) mukaan nuoruuden kehityksellinen päämäärä on saavuttaa itse hankittu autonomia. Tie on pitkä lapsen riippuvuudesta kohti itsenäisyyttä. Tämän autonomian saavuttamiseksi nuoren on Aalbergin ja Siimeksen (1999,56) mukaan ratkaistava ikäkauteen kuuluvat kehitykselliset tehtävät, joita ovat

irrottautuminen lapsuuden vanhemmista, heidän tarjoamastaan tyydytyksestä ja heihin kohdistuneista toiveista sekä vanhempien löytäminen uudelleen aikuisella tasolla, puberteetin johdosta muuttuvan ruumiinkuvan, seksuaalisuuden ja seksuaalisen identiteetin jäsentäminen sekä ikätovereiden apuun turvautuminen nuoruusiän kasvun ja kehityksen aikana.

Nuoruuden aikana otetaan oma ruumis hallintaan. Silloin nuoren pitäisi kyetä hallitsemaan sisäiset yllykkeet, jäsentämään seksuaalisuutta naisena tai miehenä ja itsenäistyä. Myös Wilenius (2002, 35) kertoo nuoruudessa tapahtuvasta radikaalista muutoksesta; nuori jakautuu selkeästi mieheksi ja naiseksi. Sukupuolivietti voimistuu ja sen herättämät seksuaaliset tunteet ja ajatukset koetaan usein häpeällisiksi.

Aalberg ja Siimes (1999, 56) jakavat nuoruuden kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruus 12-14-vuotiaana, nuoruus 15-17-vuotiaana ja jälkinuoruus 18-22-vuotiaana. Varhaisnuoruus kytkeytyy alkaneeseen puberteettiin. Ruumiissa tapahtuvat fyysiset muutokset aiheuttavat levottomuutta ja kiihtymystä. Tällöin kokemus itsestä vaihtuu nopeaan tahtiin. Myös lapsuudenikäiset toiveet tulevat esiin aivan eri tavoin. Aalbergin ja Siimeksen (1999, 56) mukaan varhaisnuori elää ristiriidassa, sillä itsenäistymistarpeet alkavat vaatia enemmän, mutta silti eriytymisen tarve vanhemmista herättää halun palata riippuvuuteen. Nuoren ja vanhemman suhde on aaltomainen lapsen, jolloin lapsi välillä korostaa itsenäisyyttään ja välillä taas palaa lapsenomaisuuteen. Varhaisnuoruuden vaiheessa Aalbergin ja Siimeksen (1999, 57) mukaan nuori tarvitsee tuekseen muita nuoria ja perheen ulkopuolisia aikuisia. Nuoren maailmassa ikätoverit saattavat olla vanhempia tärkeämpiä.

Nuoruusiässä nuori on saanut osittain hallintaansa varhaisnuoruuden yllykepaineen ja alkanut sopeutua muuttuneeseen ruumiinkuvaansa. Aalbergin ja Siimeksen (1999, 57) mukaan nuoren fyysinen kasvu ja siihen liittyvät sekä ensisijaiset että toissijaiset sukupuoliominaisuudet työntävät nuorta kohti aikuisen seksuaalisuutta. Nuoruuden vaiheessa ikätoverit ovat keskeisiä seksuaalisuuden rakentumisessa. Nuoruuteen kuuluu Aalbergin ja Siimeksen (1999, 58) mukaan riittämättömyyttä ja epävarmuutta omasta itsestä. Ikätovereiden ja mahdollisten seurustelukumppaneiden avulla nuori kokeilee kelpaako hän sellaisenaan.

Nuoruuden kerrotaan alkavan myrskyisästi, mutta loppuvan ilman, että sitä huomaa. Jälkinuoruus on jäsentymisen vaihe, jossa aikaisemmat kokemukset hahmottuu-

vat kokonaisuudeksi naisena tai miehenä olemisesta. Vanhemmista irrottautuminen on jo niin pitkällä, että nuori pystyy kohtaamaan heidät yhä tasa-arvoisemmin. Nuori tarkastelee Aalbergin ja Siimeksen (1999, 58) mukaan vanhempia nyt paljon neutraalimmin ja pyrkii ymmärtämään heidän reaktioitaan ja elämänsäkaariaan. Myös itsekeskeiset valinnat korvautuvat nyt myötäelämiseen perustuvilla kaveri- ja seurustelusuh-teilla. Nuori ottaa toiset huomioon, tekee kompromisseja, antaa periksi tai siirtää omia halujaan. Emotionaalinen läheisyys ja oma sekä toisen yksityisyys ovat ymmärrettäviä asioita nuorelle. Aalberg ja Siimes (1999, 59) kuvaa jälkinuoruutta identiteetikriisinä, jolloin nuori tekee valintoja ja nämä valinnat vaikuttavat nuoren tulevaan aikuisuuteen.

5 Koulukuraattorin työn historiaa

Wallin (2011, 42) kertoo koulun hyvinvointipalveluiden juurien ulottuvan pitkälle, mutta kuitenkin koulun ja sosiaalityön yhteinen taival on varsin lyhyt. Vuonna 1921 tulleen oppivelvollisuuslain, joka nykyään tunnetaan perusopetuslakina (21.8.1998/628), kautta Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimesta aloitettiin kasvat-neuvolatyö. Tämän työn keskeinen toiminta-alue oli koulunkäyntiin sopeutumattomien tai kykenemättömien oppilaiden kasvatuksen turvaaminen.

Vuonna 1958 voimaan tullut kansakoululaki (247/1957) vaati, että jonkun opettajan tuli huolehtia erityisopetuksessa olevien lasten jälkihuollosta. Jälkihuollolla tarkoi-tettiin tukemista oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen. Wallinin (2011, 42) mu-kaan jo tällöin näitä edellä mainittuja opettajia alettiin kutsua kuraattoreiksi. 1960-luvulla kasvat-neuvolat eivät enää pystyneet vastaamaan kaikkiin tarpeisiin ja syntyi keskustelua sosiaalisen henkilöstön lisäämisestä koulutoimeen. Vuonna 1966 Kotkan kaupunki toimi edelläkävijänä ja perusti ensimmäisen koulukuraattorin viran.

Vasta vuonna 1990 koulukuraattoritoiminta lakisääteistettiin, mutta vieläkin kuntia ei veloitettu järjestämään koulukuraattoripalveluita (Laki lastensuojelulain muut-tamisesta 139/1990). Wallinin (2011, 48) mukaan uudelle vuosituhannelle tultaessa opetusministeriö asetti perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen oppilashuolto-ryhmän oppilaiden hyvinvointipalveluiden tavoitteiden ja toiminnan tarkastelun alai-seksi. Sitä seurasi vuonna 2003 perusopetuslain (PK 7:31a.1) muutos, jonka myötä oppilaat olivat vihdoin oikeutettuja opetukseen osallistumisen edellyttämiin oppi-lashuollon palveluihin. Vielä vuonna 2007 tullut uusi lastensuojelulaki (PK 2:9.1) vai-

kutti olennaisesti koulun sosiaalityön vahvistumiseen ja laajenemiseen. Säädöksen mukaan kunnan tulee järjestää koulusosiaalityöntekijän palveluita oppilaille.

Wallinin (2011, 49) mukaan viime vuosina sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat pyrkineet yhdistämään voimiaan kouluhyvinvoinnin turvaamiseksi ja oppilashuollon kehittämiseksi. Ministeriöissä on kaavailtu yhä yhdenmukaisempia oppilas- ja opiskelijahuollon lainsäädäntöä. Tässä lainsäädännössä tulisi yhdistyä opetuksen ja sosiaalipalveluiden näkemykset. Wallinin (2011, 49) mukaan koulusosiaalityön punainen lanka on sama kuin lastensuojelun periaate: pyrkiä turvaamaan lapsen turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä yleisesti että yksilöllisesti.

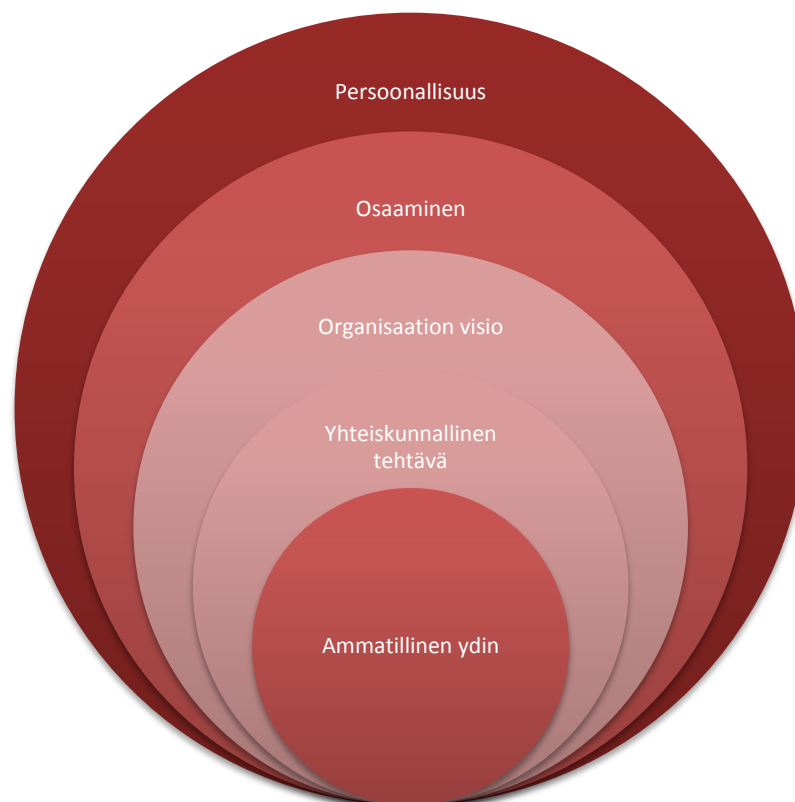
6 Koulukuraattorin työ

Huhtanen (2007, 197) kertoo, että koulukuraattorin tulee osallistua alansa asiantuntijana koulu yhteisön toiminnan sekä opetus- että kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen. Koulukuraattorin tulee myös toimia yhteistyössä oppilaan, hänen vanhempiensa, häntä hoitavien henkilöiden, koulu yhteisön sekä koulutoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa. Koulukuraattorin työ tulee pyrkiä järjestämään paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla sekä suhteutettuna oppilasmäärään ja paikallisiin palveluihin. Huhtanen (2007, 197) mukaan koulukuraattorin toiminnan tulee tapahtua pääosin koulussa.

Huhtanen (2007, 198) kertoo, että koulukuraattorien työ on määräytynyt aikoinaan yhteiskunnallisesta tarpeesta kasvattaa lapsista yhteiskuntakelpoisia kansalaisia. Koulukuraattorin työ on niin oppilaskohtaista kuin välittäjäasiantuntijana toimimista. Huhtanen (2007, 198) mukaan nykyään koulukuraattoreita työllistävät pääasiassa oppilaiden motivoitumattomuus koulutöitä kohtaan sekä työrauhaongelmat. Koulukuraattoreita työllistävät myös oppilaiden tietokone riippuvaisuus ja kännyköiden käytöstä johtuvat vaikeudet. Huhtanen (2007, 198) kertoo myös koulukuraattorien toimialueen käsittävän yleensä useita kouluja, jolloin oppilasmäärät kuraattoria kohden vaihtelevat 100-4000.

Wallin (2011, 85) pohtii koulukuraattorin työn perustehtävää, joka rakentuu kolmen kulmakiven varaan, jotka ovat sosiaalityön teoria, lainsäädännön ja ammatillisen tradition. Koulukuraattorin työ perustuu ammatilliseen ytimeen, sosiaalityön arvoihin ja

tavoitteisiin. Taustalta löytyvät aina yhteiset ohjeet ja lainsäädäntö. Myös organisaation toiminta-ajatus asettaa toiminnalle suuntaviivat ja vaikuttaa sen painotuksiin. Tuloksellisuus sekä ammattimaisuus ovat tärkeitä, mikäli halutaan kuraattorin työn olevan koulun vakavasti otettava voimavara. Asiakkaiden, yhteistyökumppaneiden ja henkilökunnan tiedostaman perustehtävän selkeys oikeuttaa työn olemassaolon. Perustehtävän hyvä jäsentäminen aktivoi sekä syventää omaa tutkivaa, kriittistä ja analyysoivaa työtötta.

Kuvio 1: Koulukuraattorin perustehtävän toteutumiseen vaikuttavat tekijät (Wallin 2001, 87.)

Wallin (2011, 88) kertoo, että koulukuraattorin työ sijoittuu sosiaalipalveluiden ja sosiaalityön välimaastoon. Siihen sisältyy tukea, osallistamista, yhteisöllisyyttä, yhteistyötä ja muutosta. Koulukuraattorin työ tukee asiakasta sosiaalipalveluna eri arjen haasteissa, myönteisessä kasvussa sekä otteen saamisesta omasta elämästä. Sosiaalityönä se taas toteuttaa yhteiskunnallista ja lainsäädännöllistä väliintuloa, kontrollia ja varhaista tukea. Sosiaalityössä tärkeää on kohtaaminen, muutokseen pyrkiminen ja rakenteisiin vaikuttaminen. Wallin (2011, 90) tiivistää kuraattorin työn olevan varhaista, kohdennettua, osallistavaa ja kestävää tukea kouluympäristössä.

Asiantuntijuus on tärkeää koulukuraattorille. Wallin (2011, 154-155) kertoo asiantuntijuuden ja ammatinhallinnan olevan yksilön sosiaalista osaamista. Asiantuntijuus on pääasiassa tietämisen ja osaaminen tiedostamista ja sen siirtämistä käytäntöön. Asiantuntijuuteen kuuluvat oleellisesti oman työn laadun arvioiminen, kehittäminen, luovuus ja sisäinen johtajuus, ammatillinen auktoriteetti ja elämisentaito. Koulukuraattorin tulee pitää itseään osaavana ja asiantuntevana. Sosiaalityön viitekehyksen tunteminen ja koulun kontekstin osaaminen on tärkeää. Tärkeää on myös varmuus määrittellä itse oma roolinsa ja tehtävänsä eikä vain ottaa tai odottaa toimeksiantoja on myös olennaista. Tietoisten, tavoitteellisten ja vastuullisten valintojen tekeminen kertoo ammatillisesta aikuisuudesta ja asiantuntijuudesta.

Wallin (2011, 157-158) on kiteyttänyt koulusosiaalityön onnistumisen edellytykset lyhyesti; näitä ovat muutokseen pyrkiminen, uskallus, innostus ja joustavuus, sosiaalityön asiantuntemus ja oppilaitosympäristön ymmärtäminen. Asiantuntijalta edellytetään myös jatkuvaa oman osaamisen työstämistä ja uudistumista sekä ammatillista kasvua.

6.1 Koulukuraattorin työ lainsäädännön näkökulmasta

Koulukuraattorin ja oppilashuollon työtä määritellään niin perusopetuslaissa (PK 7:31a.1), lastensuojelulaissa (PK 2:9.1) kuin terveydenhuoltolaissa (2010/1326). Perusopetuslaki (PK 7:31a.1) antaa oppilaalle oikeuden saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto, jolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Perusopetuslain (PK 7:31a.1) mukaan oppilashuoltoon sisältyvät opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto, terveydenhuoltolaissa (PK 2:16.1) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (PK 1:2.3) tarkoitettu kasvatuksen tukeminen.

Lastensuojelulaki (PK 2:9.1) määrittää, että koulun on järjestettävä koulupsykologija koulukuraattoripalvelut esiopetuksessa, perusopetuksessa, lisäopetuksessa ja valmistavassa opetuksessa. Näiden palvelujen tarkoituksena on tarjota oppilaalle riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin, oppilaan kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten ongelmien ehkäisemiseen ja poistamiseen sekä kodin ja koulun yhteistyön edistämiseen.

Lastensuojelutyö on aktiivisesti mukana koulumaailmassa. Vuonna 2007 tuli voimaan uusi lastensuojelulaki, jonka mukaan lastensuojeluilmoitusta koskeva ilmoitusvelvollisuus voidaan korvata yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehdyllä pyynnöllä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Lahtinen (2011, 193) kertoo, että tätä pyyntöä voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun vanhemmat ovat yhdessä koulun tai esi-koulun työntekijöiden kanssa valmiita tapaamaan lastensuojelun ammattilaisen, jotta he saisivat lisätietoa lastensuojelun kautta tarjottavista tukimuodoista ja avusta perheen tilanteeseen. Kyseessä voi olla tilanne, jossa esimerkiksi koulun työntekijä huomaa oppilaan olevan väsynyt, epäsiisti, nälkäinen tai yksinäinen. Tällöin voi helposti ilmetä perheen todellinen tilanne, joka voi esimerkiksi olla se, että vanhempien jaksaminen on heikkoa.

Lahtisen (2011, 193) mukaan aiemmin tilanteesta olisi kuulunut tehdä lastensuojeluilmoitus. Lahtinen (2011, 193) lisää myös, että ilmoitustekovelvollisuuden poistuminen tilanteessa, jossa perheen kanssa yhdessä voidaan esittää pyyntö asian selvittämiseksi sosiaalitoimelle, on hyvä asia. Uusi käytäntö madaltaa mielestäni vanhempien uskallusta ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Tulee myös aina olemaan tilanteita, joissa vanhempia ei tavoiteta pyynnön tekemiseksi. Tällöin Lahtisen (2011, 194) mukaan ilmoitusvelvollisuutta ei voi missään nimessä korvata pyynnöllä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, vaan on tehtävä lastensuojeluilmoitus.

Lastensuojelulaki (PK 5:25.1) velvoittaa muun muassa opettajan, koulun rehtorin sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevan henkilön tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos tarve sitä vaatii. Ilmoitus on tehtävä viipymättä. Tilanne voi olla kyseessä silloin, kun epäillään lapsen pahoinpitelyä, hänen hoitonsa puutteita tai osaamattomuutta oppilaan jatkuvaa koulunkäynnin laiminlyömistä. Aiheina voi myös olla oppilaan päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, rikokset tai itsetuhoisuus.

Wallin (2011,95) lisää, että lastensuojelulain ja perusopetuslainsäädännön yhteisenä ajatuksena on se, että koulukuraattorin työ tuottaisi koulun toimintaympäristössä paikalliset olosuhteet ja tarpeet huomioon ottavia palveluita, joilla ehkäistään sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia ja edistetään myönteistä kasvua tarjoamalla yleistä ja erityistä tukea ja ohjausta.

Wallin (2011, 97) määrittelee koulukuraattorin työn ytimen lainsäädännön ja ohjeistusten perusteella näin:

Kuvio 2: koulukuraattorin työn ydin lainsäädännön ja ohjeistusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012) toi tiedotteessaan esille oppilas- ja opiskelijahuoltolakien ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Ehdotuksena on, että Suomeen luotaisiin uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, joka kokoaisi nykyisin hyvin hajallaan olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevat säädökset. Laissa säädettäisiin myös opetuksen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää hyvinvointisuunnitelma koskien opiskeluhuoltoa yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Suunnitelmaan tulisi kirjata opiskeluhuollon tavoitteet, keskeiset periaatteet, arvio huollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista palveluista sekä ne toimet, joilla opiskelu ympäristön hyvinvointia ja varhaista tukea edistetään. Laissa säädettäisiin myös tietosuojasta ja oppilaiden vanhempien vaikutusmahdollisuuksia korostettaisiin. Valtakunnallisesta ohjauksesta vastaisi Opetushallitus ja Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitos.

Tiedotteen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012) mukaan oppilashuollossa on paljon puutteita, kuten palveluiden riittämättömyys, alueelliset ja kuntakohtaiset erot palveluissa, epäyhtenäiset käytännöt ja lainsäädännön pirstaleisuus. Puutteiden kerrotaan johtuvan siitä, ettei toimintaan ole ohjattu tarpeeksi taloudellisia resursseja.

Uutta lakia muodostettaessa tavoitteena on painottaa enemmän yhteisöllistä työtä yksilökeskeisyyden sijaan sekä ennaltaehkäisevää työtä korjaavan työn sijasta. Epäyhtenäisyys ja kuntien väliset erot ovat heikentäneet oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada apua ja tukea.

Tiedotteessa ehdotetaan, että uusi laki tulisi voimaan jo vuoden 2014 alusta. Uudella ja yhtenäisemmällä lailla vahvistetaan oppilaiden tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta ja sitä, että jokaisella on perusoikeus turvalliseen ja miellyttävään koulu-ympäristöön.

6.2 Kasvun edistäminen ja varhainen tuki

Koulukuraattorin työssä käsitellään kasvun edistämistä, varhaista tukea ja huolen haitsemista. Wallinin (2011, 102) mukaan koulukuraattorin asiantuntemusta tulisi käyttää ennakoivan työn vyöhykkeiden ja polkujen arvioinnissa. Ennakoivan lastensuojelun perusideana on luoda ja kehittää kaikkien saavutettavissa olevia hyvinvointia tukevia palveluita, ennakoivan työn polkuja ja vyöhykkeitä. Niiden pääasiallinen tehtävä on edistää tietyissä elämänvaiheissa olevia siten, ettei varsinaista lastensuojelun asiakkuutta synny.

Wallinin (2011, 101) mukaan tällaisella kartoittamisella on havaittu saatavan hyviä tuloksia myös kansainvälisesti. Seulonnoissa koulukuraattori tapaa koko vuosiluokan ja mahdollisesti myös vanhemmat esimerkiksi kouluterveydenhoitajan kanssa. Kuraattori voi kysyä itseltään, yhteisöltä ja asiakkaalta olennaisia kysymyksiä pystyäkseen valitsemaan kasvun edistämisen ja varhaisen tuen näkökulmasta oikean reitin.

6.3 Vanhemmuuden tukeminen

Wallinin (2011, 103) mukaan vanhemmuuden tukeminen koulun ja kodin yhteistyössä on merkittävä ja lakisääteinen tehtävä. Kodin ja koulun yhteistyö lisää vuorovaikutusta, luottamusta, hyvinvointia ja kehittää tietoista vanhemmuutta sekä oman elämän hallintaa. Yhteistyön on myös todettu vahvistavan turvaverkkoja. Wallin (2011, 105) kertoo, että aikuisten välinen rakentava ja toimiva yhteistyö ehkäisee ongelmatilanteiden syntyä. Siksi vanhempien huolen kuuleminen on tärkeää.

Wallin (2011,105) sanoo vanhemmuuden tukemisen lisäävän vanhempien voimavaroja ja ohjaavan yhdessä kasvamiseen. Työssä olennaista on vanhempien itsemääräämisoikeuden, osallistumisen vapaaehtoisuuden ja turvallisuuden korostaminen. Wallin (2011, 105) lisää myös, että koulun ja kodin yhteistyön ydinajatuksena pidetään kasvatuksen näkemistä yhteisvastuullisena tehtävänä, jossa on eri rooleja. Tämä mahdollistaa lapsille ja nuorille tarjottavien palveluiden suunnittelemisen, kehittämisen ja tuottamisen yhdessä.

6.4 Koulukiusaamisen ehkäisy

Lämsän (2009, 59) mukaan kiusaaminen on hyvin monimuotoinen ilmiö. Yleisesti sillä tarkoitetaan kuitenkin systemaattista, yhteen ja samaan henkilöön kohdistuvaa kielteistä käyttäytymistä, johon liittyy vallan ja voiman väärinkäyttöä. Kiusaamisen syyksi kelpaa kiusatun lähes mikä tahansa ominaisuus, joka erottaa tämän muista. Tausalta voivat olla myös kiusaajan epävarmuus, itsetunto-ongelmat, kateus, ennakkoluulot ja ymmärtämättömyys erilaisuutta kohtaan. Kiusaaminen voi Lämsän (2009,61) mukaan olla fyysistä tai sanallista suoraa aggressiivisuutta tai epäsuoraa ja manipulaatiivista aggressiota.

Lämsä (2009, 60) kertoo, että kiusaamisessa ei aina ole kyse näkyvästä tai avoimesta hyökkäyksestä kiusattua kohtaan. Kiusaaminen voi myös olla hienovaraista ja epäsuoraa, jolloin kiusaamista on vaikeaa havaita. Epäsuoran kiusaamisen muotoja voivat olla esimerkiksi ilkeät katseet, huokaukset, vaikeneminen, selän kääntäminen kiusatulle, kiusatun tuijottaminen tai kiusatun sulkeminen ryhmän ulkopuolelle. Yksin jättäminen liittyy hyvin usein kiusaamiseen.

Lämsä (2009, 61) kertoo kiusaamiseen liittyvän kolme olennaista asiaa: kiusattu kokee muiden henkilöiden toiminnan loukkaavaksi ja se aiheuttaa hänelle pahaa oloa. Loukkaava käytös kohdistuu toistuvasti yhteen ja samaan ihmiseen. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino, jonka vuoksi kiusatun on vaikea puolustautua kiusaajaa vastaan tai tehdä mitään tilanteen muuttamiseksi.

Lämsän (2009, 62) mukaan perusopetuksen oppilaista 5-15 prosenttia kiusataan. Se merkitsee käytännössä sitä, että jokaisella koululuokalla on joku tai joitakin oppilaita, jotka joutuvat koulukiusaamisen uhriksi. Kiusatuksi joutuminen on tänä päivänä monen peruskouluikäisen nuoren arkea. Koulukiusaaminen on myös osittain sukupuol-

lisidonnainen ilmiö. Lämsän (2009, 63) mukaan pojille tyypillisempää on suoran aggressiivisen käyttäytymisen muodot, kuten töniminen, lyöminen, nimittely ja kiusaus tavaroiden varastelu. Tytöille taas tyypillisempää on epäsuora ja manipulatiivinen kiusaaminen. Tytön jättävät usein kiusatun ulkopuolelle tilanteista, levittelevät juoruja ja kuiskuttelevat selän takana. Tyttöjen keskinäisen kiusaaminen liittyy usein ulkonäköön, vaatteisiin tai sosiaalisiin suhteisiin.

6.4.1 KiVa Koulu

Tuomiston, Salmivallin ja Poskiparran (2009, 173) mukaan KiVa Koulu toimenpideohjelma on Turussa vuonna 2006 kehitetty suomalaisten perusopetusta antavien koulujen käyttöön. Ohjelman tavoitteena on ensisijaisesti vähentää ja ehkäistä koulu-kiusaamista. Tuomisto ym. (2009, 174) kertovat Suomen toimineen pitkään kiusaamista koskevan tutkimuksen edelläkävijänä, mutta meiltä on kuitenkin puuttunut laaja kiusaamisen vastainen ohjelma. KiVa Koulu - ohjelmalle oli suuri tarve. Ohjelmassa pyritäänkin luomaan Tuomiston ym. (2009, 174) mukaan vaikutusta niihin lapsiin ja nuoriin, jotka seuraavat kiusaamista sivusta tai tiedostamattaan kannustavat kiusaajaa. He saattavat esimerkiksi nauraa, kun kiusattua pilkataan, jolloin kiusaaja saa kaipaamansa yleisön ja hiljaisen hyväksynnän toiminnalleen.

KiVa Koulu on suomalainen innovaatio, joka on kehitetty käyttäen hyväksi aiempaa tutkimustietoa kiusaamisesta sekä kokemuksia, joita on saatu aikaisemmista interventio-ohjelmista, kertovat Tuomisto ym. (2009, 175). Ohjelmalla on kolme erityispiirrettä, minkä vuoksi se sopii erityisesti suomalaiseen kouluympäristöön: poikkeuksellisen runsas konkreettinen materiaali opettajille, oppilaille ja vanhemmille, virtuaalisen oppimisympäristön hyödyntäminen. Koko ryhmään vaikuttaminen korostaa oppilaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista, jolloin kiusaamista sivusta seuraaville oppilaille tarjotaan keinoja tukea kiusattua.

Tuomiston ym. (2009, 176) mukaan toimenpiteiden tavoitteena on lisätä tietoisuutta oppilaiden kesken ryhmän merkityksestä kiusaamisessa sekä sen lopettamisessa. Tarkoituksena on pyrkiä herättämään empatiaa kiusattua kohtaan ja tarjota oikeita keinoja auttaa kiusattua koulukaveria. Olisi tärkeää, että oppilaat kiusaajan kannustamisen sijasta tukisivat kiusattua ja osoittaisivat, etteivät he hyväksy kiusaamista. Keskeisenä osana KiVa Koulu -ohjelmaa ovat Tuomiston ym. (2009, 176) mukaan oppi-

tunnit, jotka on suunniteltu ikäkauteen sopiviksi. Oppituntien tavoitteena on yleisesti auttaa oppilaita ratkaisemaan kiusaamistilanteisiin liittyviä pulmia.

Kohdennetut toimenpiteet tulee ottaa käyttöön välittömästi kiusaamistapauksen tultua ilmi, kertovat Tuomisto ym. (2009, 178). Kohdennettu toimenpide tarkoittaa aikuisen, esimerkiksi koulukuraattorin tai opettajan välitöntä reagoimista kiusaamistapaukseen tarjoamalla apua ja tukea kiusatulle. Jokaisessa ohjelmaan osallistuvassa koulussa toimii KiVa Tiimi, johon yleensä kuuluu kolme opettajaa tai muuta aikuista, kuten rehtori, koulukuraattori tai kouluterveydenhoitaja. He toimivat koulunsa asiantuntijoina kiusaamistapauksissa ja selvittävät kiusaamistapauksia, jotka ovat jatkuneet jo jonkin aikaa.

KiVa Koulu tarjoaa koko koulun henkilökunnalle ja oppilaiden vanhemmin perustietoa kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta Tuomiston ym. (2009, 180) mukaan. Jokainen opettaja saa oheismateriaalia, johon kuuluvat oppituntien sisältö, videot, PowerPoint-diat ja julisteita. Ohjelmaan sisältyy myös vanhempien opas, jossa tarjotaan vanhemmille tietoa heidän keinoistaan vaikuttaa lapsen tai nuoren käyttäytymiseen ja kuinka keskustella oman lapsen kanssa kiusaamisesta.

KiVa Koulusta pyritään saamaan pysyvä käytäntö jokaiseen Suomen kouluun kertovat Tuomisto ym. (2009, 182). On totta, että kiusaamista ei pystytä lopettamaan kokonaan ohjelmilla tai toimenpiteillä, mutta siihen on puututtava yhä uudelleen. Lasten ja nuorten tulee huomata, että kiusaaminen otetaan koulussa vakavasti, jotta oppilaat saavat kannustusta ja oppivat avoimuutta.

7 Tutkimuksen toteutus

Olen itse tällä hetkellä töissä koulunkäyntiavustajana Pornaisten Yhtenäiskoulussa ensimmäisellä luokalla ja iltapäivisin vielä koulun järjestämässä iltapäiväkerho Leppiksessä. Toteutin tutkimukseni yhteistyössä Pornaisten Yhtenäiskoulun kanssa. Rehtori Marjo Rissasen myönnettyä minulle tutkimusluvan 6.1.2013 aloin rohkeasti kysellä vanhemmilta, jotka hakivat lapsensa Leppiksestä, mahdollisuutta haastatteluun.

Työni on laadullinen tutkimus. Eskola (2010, 179) kertoo laadullisen tutkimuksen merkitsevän jotain ei-numeraalista, eikä laadulliseen tutkimukseen liitetä esimerkiksi erilaisia sitoumuksia tutkimuksen luonteesta. Laadullinen tutkimus on prosessi, jossa

hahmotetaan tutkimus ja seuraavaksi kerätään aineisto, kuten haastattelun tekeminen. Kolmannessa vaiheessa haastattelu litteroidaan eli puretaan. Lopuksi seuraa vielä aineiston analyysi. Eskola (2010, 181) kertoo, että laadullista aineistoa analysoivalta tutkijalla on edessään joukko valintoja, sillä tutkimuksen tekeminen on päättämistä erilaisista asioista. On tehtävä tarkkoja päätöksiä, mitä tahtoo ottaa tutkimukseen mukaan ja mikä on rajattava ulos.

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2008, 156) kertovat laadullisen tutkimuksen tärkeydestä. Ihmiset tarvitsevat ja ovat kiinnostuneita asioista, joita ei voi mitata määrällisesti. Siksi lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän taas sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Hirsjärven ym. (2008, 157) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää uusia tosiasioita eikä todentaa jo olemassa olevia väittämiä eli totuuksia.

Hirsjärvi ym. (2008, 160) luettelevat laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä; tutkimuksen tulee olla luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, ja tiedon keruun kohteina suositaan ihmisiä. Laadullisessa tutkimuksessa on hyvä käyttää induktiivista analyysia, joka tarkoittaa aineiston monitahoista ja yksityiskohtaista tarkastelua. Aineiston hankinnassa on tärkeää käyttää laadullisia menetelmiä, joilla tarkoitetaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat sekä ääni pääsevät näkyviin. Näitä metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut ja erilaisten dokumenttien diskursiiviset analyysit. Kohdejoukon valinnan tarkoituksenmukaisuus on huomioitava. Tutkimussuunnitelman muotoutuminen tutkimuksen edetessä on merkki laadullisesta tutkimuksesta. Se kertoo hyvin paljon tutkimuksen joustavuudesta. Tapauksia tulee aina käsitellä ainutlaatuisesti sekä aineistoa tulkita sen vaatimalla tavalla.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 68-71) kertovat, että laadullinen tutkimus on kokonaisuus, jossa aineiston keräämistä ja analyysia ei tule erottaa. Laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Työssäni käytän aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua Pornaisten Yhtenäiskoulun oppilaiden vanhemmille.

7.1 Tutkimusaineiston keruu

Tuomen ja Sarajärven (2009, 72) mukaan haastattelun idea on yksinkertainen; kun tahdomme tietää, mitä joku toinen ajattelee tutkimastamme aiheesta, kysymme sitä häneltä. Haastattelun etuna pidetään joustavuutta, jolloin vastauksista tulee selkeämpiä. Tärkeintä on saada tietoa tarpeeksi halutusta aiheesta. Omassa työssäni käytän haastattelumenetelmänä teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Tuomi ja Sarajärvi (2009,75) kertovat, että teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten teemojen mukaan. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamia merkityksiä ja sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Etukäteen valittujen teemojen tulee perustua tutkimuksen viitekehukseen eli tutkittavasta asiasta jo tiedettyyn.

Teemahaastattelun rungon luomisen koin yllättävän helpoksi, sillä tiesin hyvin mitä tahdoin tutkia. Toteutin teemahaastattelut vanhemmille mahdollisuuksien mukaan heidän kotonaan tai iltapäiväkerhon tiloissa työaikani päätyttyä. Nauhoitin haastattelut oman puhelimeni nauhurilla, ja keskimäärin yksi haastattelu kesti noin 20-30 minuuttia. Viimeisen haastatteluni nauhoitin 5.3.2013. Haastatteluaikoja oli aika vaikea sopia vanhempien kanssa, koska oman kokopäivätyöni takia aikaa työpäivän jälkeen ei ollut aina tarpeeksi. Tavoitteenani oli saada haastateltua viidestä kymmeneen vanhempaa (kaikki äitejä) ja haastatteluja kertyi lopulta yhteensä kuusi kappaletta. Monia vanhempia kysymykset jännittivät etukäteen paljonkin, ja harmikseni en ymmärtänyt, että olisin voinut antaa kysymykset vanhemmille etukäteen tarkasteltaviksi. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 73) kertovat, että haastattelun onnistumisen takaamiseksi on perusteltua antaa haastattelukysymykset tai teemat haastateltaville jo etukäteen tutustuttaviksi.

7.1.1 Pornaisten Yhtenäiskoulu

Pornainen on pieni pääkaupunkiseudun kupeessa oleva yli 5000 asukkaan kasvava kunta. Kunta on perustettu jo vuonna 1869, ja ensimmäinen koulu avattiin 1875. Vuonna 2013 talvella koulu juhli 140-vuotispäiväänsä. Aiemmin Pornaisissa oli erillinen ala- ja yläkoulu, mutta 1.8.2012 alkaen koulu muuttui Pornaisten Yhtenäiskouluksi yhdistäen koulut yhdeksi. Koulussa on noin 650 oppilasta. Pornaisten Yhtenäiskoulun johdossa toimii rehtori, apulaisrehtori ja vararehtori. Koulun oppilashuolto-ryhmän muodostavat koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja ja koulupsykologi. Pornaisissa on myös kaksi muuta sivukoulua, Jokimäen koulu sekä Parkkojan koulu.

7.2 Tutkimusaineiston analyysi

Analysoin tutkimusaineistoni käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 103) kuvaavat sisällönanalyysiä menettelytapana, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Aineisto saadaan järjestyksi vain johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, joka tarkastelee inhimillisiä merkityksiä. Sen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Sisällönanalyysiä voidaan pitää Tuomen ja Sarajärven (2009, 105) mukaan tapana kvantifioida aineistoa tai tutkittavaa ilmiötä.

Tutkimuksen aineiston on tarkoitus Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) mukaan kuvata tutkittavaa ilmiötä luomalla sanallinen ja selkeä kuvaus aineistosta. Aineisto on tarkoitus järjestää tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää sanomaa. Informaatioarvon lisääminen on yksi laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksista. Hajanainen aineisto tulee saada mielekkääksi, selkeäksi ja yhtenäiseksi informaatioksi. Selkeällä aineiston analyysillä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Aineisto on tarkoitus ensin hajottaa osiin, käsitteellistää ja koota uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi.

Omassa työssäni hyödynnän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, joka on Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) mukaan kolmivaiheinen prosessi; 1. aineiston pelkistäminen, 2. aineiston ryhmittely ja 3. teoreettisten käsitteiden luominen. Olen analyysissäni edennyt Tuomen ja Sarajärven (2009, 109) luomaa etenemiskuviota mukailleen.

Ensimmäisessä vaiheessa tarkoituksena oli kuunnella ja kirjoittaa haastattelut puhtaaksi sana sanalta. Haastattelut eivät olleet kovin pitkiä, mikä helpotti työtäni erittäin paljon. Kuuden haastattelun puhtaaksi kirjoittamiseen ei kulunut aikaa niin paljon, kuin alun perin pelkäsin. Litteroin haastattelut kirjoittaen ne käsin puhtaaksi ja tekstiä paperille kertyi kymmenen sivua. Koin sen helpommaksi, koska en ole niin nopea kirjoittamaan tietokoneella.

Litteroinnin jälkeen perehdyin sisältöön, jolloin etsin ja alleviivasin pelkistettyjä ilmauksia, jotka koin vastaavan tutkimuskysymyksiäni. Tällöin aloin jo jäsentää aineistoni tuloksia paremmin. Neljännen vaiheen mukaan listasin kaikki alleviivaamani pel-

kistetyt ilmaukset litteroinnin joukosta samankaltaisuuksia etsien. Näin minulle muodostui automaattisesti alaluokat yhdisteltyäni samankaltaisuudet.

Toiseksi viimeinen vaihe, jossa piti muodostaa yläluokkia, oli mielestäni vaikein vaihe. Koin, että vaihtoehtoja oli niin monia, mutta päädyin selkeimpään tulokseen. Lopuksi yhdistelin yläluokat ja muodostin niistä aineistoni kokoavan käsitteen. Pelkistetyiksi alaluokiksi aineistoista syntyivät rooli, ominaisuudet, näkyvyys, tulevaisuus, kehittämishaasteet, sosionomi. Näistä loin yläluokat: koulukuraattori vanhempien näkökulmasta (rooli, ominaisuudet, näkyvyys), tulevaisuuden kehittämishaasteet (tulevaisuus, kehittämishaasteet) ja sosionomin virka koulussa (sosionomi).

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
”auttaa nuoria ja lapsia joilla on jotain vaikeuksia tai ongelmia”	auttaa nuoria ja lapsia	Koulukuraattorin rooli	Koulukuraattori vanhempien näkökulmasta
”oppilaan kannalta sen pitää olla sellanen että helposti lähestyttävä ja pitää olla tavallaan hyvät kuuntelutaidot”	helposti lähestyttävä ja hyvät kuuntelutaidot	Koulukuraattorin ominaisuudet	Koulukuraattori vanhempien näkökulmasta
”vois olla enemmänki kodin kanssa yhteistyötä”	yhteistyö kodin kanssa	Kehittämishaasteet	Tulevaisuuden kehittämishaasteet
”palveluneuvoja vois olla hyvä, tuol on paljon sellasii asioita et ihmiset on ihan pihalla, kyl sellasta varmasti tarvittais”	palveluneuvoja	Sosionomi	Sosionomin virka koulussa

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään Tuomen ja Sarajärven (2009, 112 - 113) mukaan käsitteitä, jolloin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään tulkitsemattomasta aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tarkkailtavasta ilmiöstä. Lopuksi tuloksissa esitetään empiirisestä aineistosta muodostettu malli, käsitejärjestelmä, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat. Tuloksissa on myös tärkeää kuvata luokitteluiden pohjalta luodut käsitteet tai kategoriat sekä niiden sisällöt.

7.3 Tutkimuksen tulokset

Kaikki haastateltavani vanhemmat olivat äitejä. He olivat syntyneet 1960-1970-luvuilla. Lapsia heillä on esikoululuokilta yhdeksännelle luokalle saakka. Kolme kuudesta vanhemmasta tiesi ja osasi nimetä Pornaisten Yhtenäiskoulun oppilashuoltoryhmän kokoonpanon. Kuitenkaan yksikään vanhempi tai heidän lapsensa ei ole ollut tekemisissä oppilashuoltoryhmän kanssa. He eivät siis osanneet kuvata tyytyväisyyttään ryhmää kohtaan. Moni vanhemmista oli kuitenkin ollut tekemisissä oppilashuoltoryhmän kanssa yhteisötasolla, kuten oppilashuoltoryhmän esiteltyään itsensä. Muutama vanhempi oli kuullut ryhmästä hyvää ja uskoi ryhmän olevan oikein pätevä.

7.3.1 Koulukuraattori vanhempien näkökulmasta

Koulukuraattorin rooli vanhempien mielestä on selkeästi ylläpitää hyvinvointia koulussa. Kun ongelmia lapsen tai nuoren koulunkäynnissä ilmenee, tulee koulukuraattori kuvioihin mukaan. Hänen roolinsa koulussa on myös olla vanhempien tuki, ylläpitää työrauhaa, selvittää riitatilanteita, tukea opettajia työssään, tukea oppilasta koulunkäynnissä ja olla hänen tukihenkilönsä ja olla yhteistyökumppani niin kodin kuin oppilaankin kanssa. Neljä kuudesta vanhemmista mainitsi hyvinvoinnin ylläpitäjän roolin sopivan koulukuraattorille. Työrauhan ylläpitäjää ja riitatilanteiden selvittäjää kannatti kolme vanhempaa. Vanhempien ja oppilaan tuki koulukuraattori oli viiden vanhemman mielestä. Yksi vanhemmista ehdotti kasvattajan roolia koulukuraattorille. Yksi vanhemmista piti koulukuraattoria enemmän vanhempien, kuin nuorempien oppilaiden tukijana, koska he tarvitsevat tukea enemmän.

Koulukuraattorin hyvistä ominaisuuksista vanhempien mielestä tärkeimmäksi nousi ammatillisuus ja hyvä osaaminen. Viisi vanhempaa kuudesta toivoi, että koulukuraattori olisi osaava ja ammattitaitoinen. Vanhempien kuvatessa koulukuraattorin toivot-

tuja ominaisuuksia, tuloksissa näkyi selkeästi toive siitä, että koulukuraattori tietää, mitä tekee ja osaa tehtävänsä. Edellä kerroin Wallinin (2011, 85) perustehtävän näkökulmasta, jota myös vanhemmat vastauksissaan tukevat. Selkeästi määritelty perustehtävä auttaa koulukuraattori jäsentämään ja rajaamaan työtään tarvittaessa. Se auttaa myös toimimaan joustavasti ja ammatillisesti kokonaisuuden vaatimalla tavalla.

Koulukuraattorilta toivottiin myös diplomaattisuutta, rauhallisuutta, jämäptiä kohtaamista, näkyvyyttä ja luotettavuutta. Erityisesti hyvät kuuntelutaidot ja taitavan keskustelijan ominaisuus nousivat esiin kolmen vanhemman vastauksissa. Myös se, että koulukuraattori on tavoitettavissa helposti ja häntä olisi helppo lähestyä, on vanhemmille tärkeää. Tämän näkökulman toi esiin kolme vanhempaa. Kaksi vanhempaa toi esiin myös sen, että koulukuraattori osaisi antaa monia erilaisia näkökulmia lapsen tai nuoren tilanteeseen.

Kuinka koulukuraattorin tulisi olla näkyvässä koulumaailmassa? Esiin nousi kahdenlaisia näkökulmia vanhempien keskuudessa. Koulukuraattorin tulisi olla näkyvässä, niin että häntä on helppo lähestyä. Kaksi vanhempaa oli kuitenkin sitä mieltä, että koulukuraattori ei saisi olla liian näkyvässä, etteivät tietyt oppilaat leimautuisi koulukuraattorilla kävijöiksi, mikä taas voisi aiheuttaa kiusaamista.

Tärkeää on ehdottomasti esitellä itsensä heti koulun alkaessa syksyllä ja vanhemmille esimerkiksi vanhempainilloissa. Myös luokissa kiertäminen voisi olla yksi vaihtoehto saada positiivista näkyvyyttä, jolloin koulukuraattoria on helppo lähestyä. Esittelemällä itsensä koulukuraattori pudottaa lähestymiskynnystä. Yhden vanhemman näkökulman mukaan koulukuraattori voisi olla yksi opettaja muiden joukossa, joka ei tekisi häntä liian näkyväksi. Nousi myös esiin mielenkiintoinen idea, jonka mukaan koulukuraattori voisi kierrellä luokissa apuopettajan roolissa, jolloin hän osaisi paremmin tunnistaa tukea ja apua tarvitsevia oppilaita. Myös vanhempiin yhteydenottamista esimerkiksi puhelimitse esittäytymismielessä ehdotti neljä vanhempaa. Tärkeää koulukuraattorille kaikkien vanhempien mielestä on myös olla mukana koulun arjessa, mikä toisi lisää näkyvyyttä. Aktiivisuus ja tiedotus tulivat yhden vanhemman kanssa puheeksi.

Keskustelunaiheeksi kolmen vanhemman kanssa nousi myös koulukuraattorin työpisteen sijainti. Tällä hetkellä työpiste sijaitsee Pornaisten kunnantalolla. Onko koulu-

kuraattori tarpeeksi näkyvässä, jos työpiste ei sijaitse koulun arjen keskellä? Yksi vanhemmista keksi kuitenkin työpisteen sijainnille hyviä perusteluja. Tällöin koulukuraattori ei ole liian näkyvässä ja oppilas voi helposti ilman leimautumista hakeutua hänen luokseen kunnantalolle.

7.3.2 Tulevaisuuden kehittämishaasteet

On helppo huomata, että vanhemmilla on aikalailta samanlaiset mielipiteet tulevaisuuden suhteen. Tulevaisuus jännittää. Riittävätkö resurssit kaikkeen meneillään olevaan taikka tulevaan? Erityisesti vanhempia huolettavat säästöt ja häiriköivät oppilaat. Kolme vanhempaa mainitsi säästöt ja neljä vanhempaa häiriköivät lapset. Saaivatko ne hiljaiset ja tunnollisemmat oppilaat tarpeeksi huomiota opettajalta, kun häiriköintiin puuttuminen vie paljon aikaa? Huonon yleistilanteen vuoksi kunnat joutuvat säästämään kaikesta, ja se huolestuttaa. Yksi vanhempi mainitsi, että ammattitaitoa tullaan tarvitsemaan. Kaksi vanhempaa ovat sitä mieltä, että tulevaisuudessa työskätkä riittää. Suomalainen koulu pärjää kuitenkin hyvin yhden vanhemman mielestä.

Kehittämishaasteita koulumaailmasta vanhempien mielestä on. Nimenomaan häiriköivät oppilaat toi jälleen esiin kolme vanhempaa, kuinka osaisimme antaa apua eri ongelmiin? Tulisi olla enemmän kykyä vastata avun ja tuen tarpeeseen. Myös kommunikoinnin ja avoimuuden lisääminen olisi tärkeää kahden vanhemman mielestä. Tarvittaisiin enemmän yhteistyötä esimerkiksi kodin kanssa. Yhden vanhemman näkökulman mukaan perheille tulisi antaa enemmän apua ja tukea kotiin. Luokkakokojen jatkuva kasvu on myös yksi kehittämishaaste yhden vanhemman mielestä. Myös nuorten vastuun kasvaminen koetaan kehittämishaasteena.

7.3.3 Sosionomin virka koulussa

Kolmen vanhemman mielestä töitä riittää, joten sosionomin virka kouluun olisi perusteltua. Sosionomin viralla voitaisiin saada myös jo olemassa olevan koulukuraattorin työmäärää pienemmäksi yhden vanhemman mielestä. Pornaisissa on Pornaisten Yhteinäiskoulun lisäksi kaksi muuta pienempää sivukoulua. Sosionomi voisi hyvin auttaa koulukuraattoria näiden koulujen työmäärässä. Kaksi vanhempaa ehdotti myös palveluneuvojan virkaa kouluun. Konkreettinen apu saataisiin tällöin yhdestä paikasta, mi-

kä helpottaisi niin vanhempia kuin oppilaita. On kuitenkin aina tilaa ylimääräiselle avulle.

Laakson ja Lösösen (2002, 6) mukaan sosionomin ydinosamisen sisältää osa-alueita, jotka voivat olla tukena peruskoulun arjessa. Heidän mukaansa sosionomin työ vastaa konkreettisesti niihin tarpeisiin, joita kansalaisilla on arjen mielekkyyteen, sosiaaliseen turvallisuuteen ja sosiaaliseen toimintakyvyn turvaamisessa. Laakso ja Lösönen (2002, 13) lisäävät, että suomalaisessa koulussa on pitkään vallinnut itsenäisesti ja yksinään työtään tekevän opettajan malli. Isojen luokkakokojen kannalta tämä ei varsinkaan ole hyväksi oppimiselle, jos opettaja joutuu toimimaan yksin.

7.4 Tutkimuksen luotettavuus

Työni luotettavuuden arvioinnissa hyödynsin Tuomen ja Sarajärven (2009, 140) muistilistaa luotettavuuden arvioinnista. Arviointiin ei ole olemassa mitään yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimusta tulee arvioida kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen johdonmukaisuus painottuu.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää, että tutkija tietää tarkasti ja selkeästi, mitä on tutkimassa. Koen, että minulla se on ollut erittäin selkeästi tiedossa koko ajan eikä se ole matkan varrella muuttunut. Myös syyt siihen, miksi tutkin juuri tätä aihetta, ovat olleet selkeitä minulle. Olen kiinnostunut koulukuraattorin työstä ja tämän tutkimuksen myötä haaveeni on työskennellä jonakin päivänä koulukuraattorina. Myös tämän hetkisen työni johdosta olen erittäin kiinnostunut koulumaailman haasteista. Työni myös on selkeyttänyt itselleni, miksi tutkimukseni aihe on ajankohtainen. Olen päivittäin yhteydessä oppilaiden vanhempiin, jolloin helposti kuulen asioista, jotka toimivat tai eivät ole kunnossa. Kiinnostus ja halu vaikuttaa kertovat työni luotettavuudesta. Olen kasvanut Pornaisissa lapsuuteni ja koen yhteen kuuluvuutta kunnan ja koulun kanssa. En tiedä, olisiko kiinnostus niin suuri, jos olisin tehnyt tutkimukseni jossakin minulle tuntemattomassa koulussa.

Aito kiinnostus, kiireettömyys ja läsnäolo aineistonkeruuvaiheessa lisäävät mielestäni tutkimuksen luotettavuutta. Uskon, että haastateltaville vanhemmille on jäänyt hyvä tunnelma haastatteluistani. Pidän rauhallista ja kiireetöntä olemusta hyvin tärkeänä haastattelua tehdessä, koska muuten tulos voi vääristyä helposti. Haastattelut pidettiin rauhallisessa tilassa ja rauhallisen ilmapiirin vallitessa. Haastateltavat valitsin

satunnaisotannalla, jolloin kyselin monilta lapsiaan hakevilta vanhemmilta mahdollisuutta haastatteluun. En pyrkinyt valikoimaan tiettyjä vanhempia. Kaikilla oli mahdollisuus haastatteluun.

En pysty vertaamaan tutkimuksen aikataulua mihinkään, mutta en myöskään usko, että tutkimukseni oli liian pitkäkestoinen tai liian lyhytkestoinen. Aika ensimmäisen ja viimeisen haastattelun välillä tuntuu mielestäni pitkältä, mutta se ei mielestäni vaikuta tutkimuksen luotettavuuteen mitenkään. Aikataulujen sopiminen vanhempien kanssa oli vaikeaa, kuten jo aiemmin mainitsin. Tutkimuksen aloittaminen kesti verrattain pitkään, mutta sekään ei mielestäni ole vaikuttanut luotettavuuteen.

Aineiston analyysin tein Tuomen ja Sarajärven (2009) ohjeiden mukaan, jolloin sain siitä mielestäni erittäin luotettavan. Käytin paljon aikaa perehtyäkseni sisällönanalyysimenetelmään ja opiskelin sitä hyvissä ajoin ennen analyysiä. Kun aloitin analyysin, minulla oli hyvin tiedossa, mitä teen. Sisällönanalyysi on mielestäni vaikea asia ymmärtää, joten siksi sitä tulee opiskella ja harjoitella. Käytin myös aikaa analysoinnissa ja jätin välillä keskeneräiset tulokset viikoksikin hautumaan työpöydälleni. Kun taas aloin pohtia analyysia, sain uusia ideoita. Se oli minulle selkeä ja hyödyllinen tapa työskennellä.

Näkökantani tutkimuksen suhteen ovat selvenneet entistä enemmän tutkimuksen edetessä ja erityisesti kuultuani vanhempien mielipiteitä aiheesta ja ilmiöstä. Tutkimuksessani tulee mielestäni luotettavasti ja eettisesti esille Pornaisten Yhtenäiskoulun oppilaiden vanhempien mielipiteitä. Luotettavuuden eri perusteet tulevat esille pitkin työtäni. Perusteellisuus keskeisten käsitteiden, teemahaastatteluissa ja niiden toteuttamisessa, aineiston analysoinnissa ja kokonaisuuden luomisessa kuvaa luotettavuutta työssäni.

8 Pohdinta ja johtopäätökset

Aineisto ja tulokset antoivat mielestäni tärkeän vastauksen tutkimuskysymykseeni. Vanhemmilla on paljon hyviä näkökulmia ja mielipiteitä koulukuraattorin työstä, mutta perustehtävän tietäminen puuttui. Koulukuraattorin on tärkeää tehdä oppilaille ja vanhemmille selväksi, mitä hän todellisuudessa tekee, jotta hänen luokseen on helppo hakeutua. Vanhemmat kuitenkin tiesivät hyvin paljon koulumaailman positii-

visista puolista sekä korjattavista asioista. Mielestäni vanhempien mielipiteitä koulu- maailmasta tulisi kuunnella enemmän.

Toiseen tutkimuskysymykseeni vastaus tuntui olevan hieman ympäröivää. Vanhemmillä ei luultavasti ollut varsinaista tietoa, mitä sosionomi tekee, joten heidän oli varmasti vaikea perustella asiaa sen kummemmin. Totta on se, että töitä aina riittää, mutta läheskään aina uuden viran perustamiseen ilman, että laki sitä velvoittaa, ei ole kunnilla tänä päivänä varaa.

Kunnat säästävät hyvin paljon kaikesta tälläkin hetkellä. Puustinen (2013) kertoo kuntien tärkeimpien säästötoimien olevan toiminnan tehostaminen, tiukentunut rekrytointi, sijaisten käytön vähennys, virkojen täyttämättä jättäminen, lomarahojen vaihto vapaiksi, talkoovapaat, palvelujen, supistaminen ja vuokratyövoiman käytön vähennys. Kunnat houkuttelevat työntekijöitä nykyään erilaisiin säästösopimuksiin, kuten talkoovapaisiin ja lomarahojen vaihtoon. Huoli tulevaisuudesta ja nimenomaan säästöistä nousi tutkimuksessani olennaiseksi aiheeksi. Tulevaisuus huolettaa ja jännittää vanhempia. Esille nousi kuitenkin se, että suomalainen koulu pärjää erittäin hyvin ja järjestelmää ihailaan kansainvälisestikin.

Yksi vanhemmista kuvasi, että Pornaisissa asiat on hyvin. Pornainen on pieni kunta pääkaupunkiseudun kupeessa. Pornaisten Yhtenäiskoululla on pätevä ja toimiva oppilashuoltoryhmä. Koululla on oma koulukuraattori ja koulupsykologi, mikä ehkä näin pienelle kunnalle on harvinaista. Aineistosta nousi myös hyvin vahvasti esiin vanhempien pelko tulevasta. Myös kunnan säästötoimet, ja se miten ne vaikuttavat koulun tulevaisuuteen, nousivat puheenaiheiksi.

Läsnäolo ja näkyvyys ovat koulukuraattorin tärkeitä ominaisuuksia. Perustehtävän tietäminen ja oma-aloitteisuus kannattavat. Myös kyky nähdä ja luoda erilaisia näkökulmia on tärkeää. Tutkimuksessa tuli myös ilmi, että koulukuraattorin on tärkeää olla kuuntelutaitoinen ja mainostaa itseään esimerkiksi osallistumalla aktiivisesti vanhempainiltoihin ja kierrellä oppitunneilla.

Opin itse työn tekemisestä todella paljon uutta. Oikeastaan kaikki työn tekemisessä oli minulle uutta ja mielenkiintoista. Erityisesti koulumaailman ja koulun sosiaalisuuden rakenteesta ja toimintamalleista opin todella paljon lisää hyödyllistä. Haaveeni on pitkään ollut työskennellä koulukuraattorina ja uskon, että nyt se on mahdollista tie-

don ja taidon lisääntymisen myötä. Vanhemmat avasivat minulle paljon uusia näkökulmia, joista varmasti hyödyn tulevassa ammatissani. Kaikkea tätä tietoa niin tutkimusmenetelmistä koulumaailman toimintaan voin hyödyntää tulevalla työurallani.

Lähteet

Painetut lähteet

Aalberg, V. & Siimes, M. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Ahonen, R. 2010. Miten meillä meni?: Vanhempien kokemuksia koulun oppilashuollosta. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö.

Ahtola, A. 2012. Proactive and Preventive Student Welfare Activities in Finnish Pre-school and Elementary School: Handling of Transition to Formal Schooling and a National Anti-Bullying Program as Examples. Turun yliopisto. Psykologian laitos. Väitöskirja.

Bandura, A. 2002. Sosiaalis-kognitiivinen teoria. Teoksessa Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Ross Vasta (toim.). Kuopio: Unipress Ab.

Eskola, J. 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat, laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Ikkunoista tutkimusmetodeihin 2. Aaltola J. ja Valli R. (toim.). Jyväskylä: Ps-Kustannus.

Hirsjärvi, S. & Remes P. & Sajavaara P. 2008. Tutki ja kirjoita.13. - 14. painos. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Jyväskylä: Ps-Kustannus.

Jääskeläinen, J. 2004. Sosiaalityön haasteet kouluissa: Tutkimus koulukuraattoreiden työstä helsinkiläisissä kouluissa. Helsingin Yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Pro gradu.

Terveystieteiden laitos. 30.12.2010/1326

Laakso, S. & Löönen, T. 2002. Sosionomi (AMK) koulussa, havainnointia sosionomin (AMK) työmahdollisuuksista Suutarilan ala-asteella. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsinki. Opinnäytetyö.

Lahtinen, N. 2011. Oppilaan oikeudet ja vanhempien vastuu. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 139/1990.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417

Lämsä, A-L. 2009. Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet. Teoksessa Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Anna-Liisa Lämsä (toim.). Jyväskylä: Ps-kustannus.

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628

Puustinen, U. 2013. Tiukka kanta säästösopimukseen. Motiivi 3/2013, 15.

Sariola, S. 2010. "Voimia, intoa ja iloista asennetta" Kyselytutkimus vanhempien näkemyksistä koulukuraattorin työstä Jokelan alakouluilla. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tuomi, J., Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomisto, T. & Salmivalli, C. & Poskiparta E. 2009. KiVassa koulussa ei kiusata. Teoksessa Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Anna-Liisa Lämsä (toim.). Jyväskylä: Ps-kustannus.

Väisänen, O. 2012. Koululaiset yhä levottomampia. Helsingin Sanomat 27.9.2012, A6.

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Wilenius, R. 2002. Miten käy lasten ja nuorten? Helsinki: Dialogia.

Sähköiset lähteet

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Oppilas- ja opiskelijahuollon painopiste ennaltaehkäisyyn. Viitattu 14.5.2013. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1844563>

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelu 37

Liite 2. Tutkimuslupa 38

Liite 1. Teemahaastattelu

Haastateltavan tiedot

1. Lapsen äiti/isä
2. Millä luvulla olet syntynyt
3. Lapsen/lasten vuosiluokka

Oppilashuolto

1. Tiedätkö Pornaisten Yhtenäiskoulun oppilashuollon kokoonpanon
2. Minkälaisia kokemuksia sinulla on ryhmästä
3. Miten kuvailisit tyytyväisyyttäsi ryhmää kohtaan

Koulukuraattori

1. Mikä on mielestäsi koulukuraattorin rooli koulussa
  - kasvattaja
  - opettaja
  - oppilaan kaveri
  - hyvinvoinnin ylläpitäjä
  - työrauhan ylläpitäjä
  - riitatilanteiden selvittäjä
  - vanhempien tukija
2. Minkälaisia ominaisuuksia sinun mielestäsi koulukuraattorilla pitäisi olla
3. Mitä mielestäsi koulukuraattorin tulisi tehdä, jotta hän olisi tarpeeksi näkyvä koulumaailmassa
  - aktiivisuutta
  - tietoa/tiedotusta

Tulevaisuus

1. Minkälaisena koet koulumaailman tulevaisuuden
  - luottavainen
  - huolestunut
2. Minkälaisia kehittämishaasteita koet koulumaailmassa olevan/tulevan
3. Mitä mieltä olisit jos, lastesi kouluun perustettaisiin uusi sosiaalialan ammattilaisen virka
  - esim. sosionomin virka

Liite 2. Tutkimuslupa

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolta lupaa haetaan	<u>Pornaisten Yhtenäiskoulu</u>
Opinnäytetyön tekijä/tekijät	<u>Sini Mattila</u>
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden yhteystiedot	<u>044-3323823, sini.mattila@laurea.fi</u>
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden osoite/osoitteet	<u>Hommanäsintie 186, 04170 Paipainen</u>
Organisaatio/yksikkö	<u>Laurea Hyvinkää</u>
Organisaation/yksikön yhteystiedot	<u>Uudenmaankatu 22, 05800 Hyvinkää</u>
Koulutusohjelma	<u>Sosiaalialan koulutusohjelma</u>
Opinnäytetyön ohjaaja	<u>Mario Ritmala</u>
Opinnäytetyön ohjaajan yhteystiedot	<u>mario.ritmala@laurea.fi</u>
Opinnäytetyön nimi	<u>Koulukuraattorin työ ja vanhempien käsitykset koulun sosiaalityöstä</u>
Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusongelmat	<u>Tarkoitukseni on tutkia koulukuraattorin työtä. Tahdon työssäni kertoa mitä koulukuraattorin työkuvaan kuuluu nykypäivänä ja mitkä ovat vanhempien käsitykset koulun sosiaalityöstä.</u>
Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut; menetelmä, aineiston keruu ja analyysi, luotettavuus ja eettisyys	<u>Laadullinen tutkimus, aineistonkeruumenetelmänä teen teemahaastattelun koulun oppilaiden vanhemmille (5-10 vanhempaa).</u>

Sipoo ..... 6.1.1 201...3
 Paikka ja aika

Sini Mattila Sini Mattila
 Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden allekirjoitus/allekirjoitukset ja nimen selvennys

..... / ..... 201.....
 Paikka ja aika

.....
 Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Opiskelijalla on opinnäytetyötä tehdessään samanlainen vaitiolovelvollisuus kuin sosiaali- ja terveysalan virkasuhteisella työntekijällä. Hän on velvollinen ehdottomasti turvaamaan opinnäytetyössään tarkastelemiensa henkilöiden intimitettiin ja anonymiteetin.

PORNAISTEN KUNTA

Pornaisten Yhtenäiskoulu

Viranhaltija

Rehtori

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS

Päivämäärä

31.1.2013

Päätös nro

38 1001MR

Asia	Tutkimuslupa/Sini Mattila
Päätös ja sen perustelut	<p>Pornaisten Yhtenäiskoulun koulunkäyntiavustaja Sini Mattila opiskelee Laurea-ammattikorkeakoulussa sosiaalian koulutusohjelmassa. Hän on anonut (6.1.2013) lupaa tehdä teemahaastatteluja koulun oppilaiden vanhemmille (5-10 vanhempaa) koskien opinnäytetyötä "Koulukuraattorin työ ja vanhempien käsitykset koulun sosiaalityöstä".</p> <p>Myönnän Sini Mattilalle tutkimusluvan.</p>
Allekirjoitus	 Marjo Rissanen, rehtori

JAKELU
- Sini Mattila
- Yhtenäiskoulu